



REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Redno letno poročilo za leto 2022

OSEBNA OKOLIŠČINA:
SPOL

- 1.1 Ocene diskriminatornosti predpisov
- 1.2 Priporočila Zagovornika
- 1.3 Ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj
- 1.4 Svetovanje, informiranje in podpora
- 1.5 Izobraževanje in ozaveščanje

Osebne okoliščine so tiste prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statusi, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka. Osebne okoliščine, ki jih določa Zakon o varstvu pred diskriminacijo so:

SPOL

NARODNOST

RASA ALI ETNIČNO POREKLO

JEZIK

VERA ALI PREPRIČANJE

INVALIDNOST

STAROST

SPOLNA USMERJENOST, SPOLNA IDENTITETA IN SPOLNI IZRAZ

DRUŽBENI POLOŽAJ

PREMOŽENJSKO STANJE

IZOBRAZBA

ZDRAVSTVENO STANJE

NOSEČNOST IN/ ALI STARŠEVSTVO

DRŽAVLJANSTVO

KRAJ BIVANJA ALI STALNO PREBIVALIŠČE

ZAKONSKI STAN ALI DRUŽINSKI STATUS

DRUGE OSEBNE OKOLIŠČINE

VSE ALI VEČ OSEBNIH OKOLIŠČIN HKRATI

LEGENDA

Področja družbenega življenja, kjer morajo državni organi, lokalne skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe spoštovati prepoved diskriminacije.

Delo in zaposlovanje

- Pogoji za dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica (vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja, ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem);
- Dostop do vseh oblik in do vseh ravni karijerne orientacije in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnjega poklicnega usposabljanja in preusposabljanja, vključno z delovno prakso;
- Zaposlitveni pogoji in pogoji dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami.

Članstvo v sindikatih

- Članstvo in vključevanje v organizacijo delavcev, ali delodajalcev ali v vsako organizacijo, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije.

Socialne pravice

- Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo;
- Socialne ugodnosti.

Zdravstveno varstvo

- Zdravstveno varstvo.

Izobraževanje

- Vzgoja in izobraževanje.

Trg dobrin in storitev

- Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.

Drugo

- V to področje spadajo zadeve, ki jih ni mogoče uvrstiti v zgornje kategorije in zadeve, ki naslavljajo vsa področja hkrati ali pa splošno področje varstva pred diskriminacijo.

Pregled statusov priporočil

Status priporočila na dan 31. januar 2023:

- Uresničeno: ●
- Neuresničeno: ●

Nekatera priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja so sistemska in splošna, njihov cilj je predvsem delovati preventivno in ozaveščati, pogosto pa so poslana več naslovnikom hkrati. V teh primerih so označena kot:

- Sistemsko priporočilo: ●

1.1 Ocene diskriminatornosti predpisov glede osebne okoliščine spola

! Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je po oceni Zagovornika diskriminatoren do tistih zaposlenih, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno poklicno opravljati.

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) je diskriminatoren do tistih zaposlenih, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno poklicno opravljati (npr. policisti). Mirovanje poklicnega zavarovanja jih v slabši položaj, v primerjavi z drugimi zaposlenimi, neupravičeno postavlja zaradi njihovih osebnih okoliščin starševstva, spola in invalidnosti. Zagovornik je MDDSZ priporočil spremembe ZPIZ-2 na način, da se iz zakona črta mirovanje poklicnega zavarovanja za dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno poklicno opravljati ([050-2/2018/22](#)).

1.2 Priporočila Zagovornika glede osebne okoliščine spola

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2)¹

Priporočilo (050-2/2018/23):

1. MDDSZ naj zakon spremeni tako, da se iz enajstega odstavka 200. člena v zvezi z drugim odstavkom 211. člena črta mirovanje poklicnega zavarovanja za dela, ki jih po določeni starosti ni mogoče uspešno poklicno opravljati. ●

Zaprte osebe v Zavodu za prestajanje kazni zapora Ig

Priporočilo (0700-17/2022/20):

1. Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij naj izvede podobne aktivnosti za ženske zapornice, kot so jih bili v preteklosti že deležni moški obsojenci, zlasti udeležbe na dogodkih, prireditve, organizacija pohodov v naravo oziroma aktivnosti zunaj zavoda, kot enega od načinov resocializacije zaprtih oseb. ●

Financiranje cepljenja proti okužbam s humanimi papilomavirusi²

Priporočilo (050-33/2021/24):

1. MZ naj razširi možnost priporočljivega cepljenja proti HPV v Programu cepljenja in zaščite z zdravili za tekoče leto v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja ali državnega proračuna na način, da se, poleg že obstoječim upravičencem, omogoči cepljenje tudi vsem zainteresiranim osebam do 26. leta starosti, ne glede na spol. ●

1 Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 46/13 - ZIPRS 1314-A, 63/13 - ZIUPTDSV, 99/13 - ZSVarPre-C, 101/13 - ZIPRS1415, 111/13 - ZMEPIZ-1, 44/14, 85/14 - ZUJF-B, 95/14 - ZIUPTDSV-A, 97/14 - ZMEPIZ-1A, 95/14 - ZIPRS1415-C, 95/14 - ZUPPJS15, 95/14 - ZUJF-C, 31/15 - ZISDU-3, 90/15 - ZIUPTD, 90/15 - ZUPPJS16, 96/15 - ZIPRS1617, 102/15, 42/16 - odl. US, 80/16 - ZIPRS1718, 88/16 - ZUPPJS17, 40/17, 23/17, 75/17 - ZIUPTD-A, 65/17, 71/17 - ZIPRS1819, 28/19, 75/19 - ZIPRS2021, 75/19 - ZUPPJS2021, 75/19, 36/20 - ZIUJP, 49/20 - ZIUZEOP, 61/20 - ZIUZEOP-A, 139/20 - ZUPPJS2021-A, 139/20, 174/20 - ZIPRS2122, 189/20 - ZFRO, 15/21 - ZDUOP, 51/21, 74/21 - ZIPRS2122-A, 121/21.

2 Naslovljeno tudi na Nacionalni inštitut za javno zdravje.

1.3 Ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj zaradi osebne okoliščine spola

Plakati, ki so nekaterim povzročili nelagodje, niso vsebovali vseh zakonsko predpisanih elementov nadlegovanja

V oglaševalski akciji »Znamenja«, ki je na provokativen način opozarjala na nasilje v družini, niso bili izpolnjeni vsi pogoji za ugotovitev diskriminacije. Primer ni izpolnjeval meril definicije nadlegovanja kot oblike diskriminacije po ZVarD. Za potrditev, da je določeno ravnanje lahko nadlegovanje, kot ga prepoveduje zakon, mora Zagovornik potrditi obstoj vseh elementov takega ravnanja. V obravnavanem primeru je potrdil, da so se zaradi plakatov nekateri počutili nadlegovane, ni pa mogel dokazati, da je bil tak učinek načrtovan. Kot bistveno je upošteval tudi dejstvo, da so organizatorji oglaševalske kampanje že ob prejetju prvih pritožb plakate prilagodili tako, da so postali nemoteči (Odločba št. **0700-34/2021/20** z dne 28. 4. 2022).

Zagovornik v ženskem zaporu ni ugotovil diskriminacije, je pa vseeno priporočil več dodatnih resocializacijskih dejavnosti

Zagovornik v postopku ugotavljanja diskriminacije obsojenk na prestajanju zaporne kazni ni ugotovil diskriminacije na podlagi spola pri resocializacijskih dejavnostih. Razlike v dodatnih dejavnostih, ki jih slovenski zapori nudijo ženskam in moškim na prestajanju zaporne kazni, po ugotovitvah Zagovornika ne temeljijo na spolu obsojencev, ampak na različnih pristopih posameznih zaporov, ki so odvisni tudi od strogosti režima zapornih kazni ter prostorskih in kadrovskih zmožnosti posameznega zapora. Zagovornik je Upravi za izvrševanje kazenskih sankcij vseeno priporočil, naj zapornicam zagotovi več dodatnih dejavnosti, podobnih tistim, ki jih imajo moški obsojenci v različnih zaporih po državi (Odločba št. **0700-17/2022/19** z dne 23. 8. 2022).

1.4 Svetovanje, informiranje in podpora glede osebne okoliščine spola

! Posnetek policijske uprave glede varnosti v cestnem prometu je spodbujal spolne stereotipe

Zagovornik je prejel dopis posameznice, ki je opozorila na domnevno seksističen posnetek »Čista stekla« policijske uprave. Po ogledu posnetka je Zagovornik ugotovil, da želi policijska postaja s humornim prikazom ljudem približati varnost v cestnem prometu, vendar pri tem spodbuja in krepi določene spolne stereotipe. Meja sprejemljivega je v družbi zabrisana, včasih je težko potegniti mejnik med primernimi ali neprimernimi vsebinami. Zato Zagovornik poudarja, da je prav tako, kot je zaželeno, da si vsakdan popestrimo tudi s humorjem, še toliko bolj pomembno, da pri tem ne žalimo in stigmatiziramo določene skupine posameznikov ter da ne krepimo spolnih stereotipov. Posnetek ne vsebuje elementov diskriminacije, zato za uvedbo postopka niso bili izpolnjeni pogoji. Ker Zagovornik pri svojem delovanju teži k preventivnemu in izobraževalnemu ravnanju, je na policijsko upravo naslovil priporočilo, naj s svojimi objavami ne krepiti spolnih stereotipov. Spolni stereotipi so eden temeljnih vzrokov za neenakost spolov in vplivajo na vsa družbena področja ter botrujejo diskriminaciji žensk. Policijska postaja je priporočilo upoštevala ([0702-290/2021](#)).

! Zatrjevana diskriminacija po spolu pri napredovanju na delovnem mestu

Na Zagovornika se je obrnila stranka, ki je zatrjevala diskriminacijo pri napredovanju na višje delovno mesto zato, ker je ženska. Pojasnila je, da jo je vodstvo najprej prepoznalo kot primerno kandidatko za višje delovno mesto in ji pripravilo načrt usposabljanja. Na koncu ni prišlo do podpisa pogodbe, celo nasprotno, odstavljena je bila z novega delovnega mesta, ker je bila prepoznana kot neprimerna kandidatka. Na to delovno mesto pa so postavili moškega. Zagovornik je stranki pojasnil, da bi za začetek postopka ugotavljanja morebitne diskriminacije potreboval kakršne koli dopise, dokumente oziroma drug dokaz, iz katerih bi bilo razvidno, da je na preklic napredovanja vplivala osebna okoliščina spola. Stranka se na poziv Zagovornika ni odzvala ([0702-144/2022](#)).

Sum neenakopravne obravnave očeta pri skrbništvu nad mladoletnima otrokoma

Na Zagovornika se je obrnil oče dveh mladoletnih otrok, ki je v primeru njunega prešolanja zatrjeval spolno diskriminacijo s strani več institucij. Tako vrtec in kasneje dve šoli kot tudi center za socialno delo in zdravstveni dom naj bi ravnali pristransko, ker so se v procesu prešolanja otrok posvetovali le z njuno mamo, ne pa (zadostno) tudi z njim kot njunim očetom. Oče otrok je zatrjeval, da se ne more znebiti občutka, da gre tudi v njegovem primeru za splošno diskriminiranje očetov v primerjavi z materami. Zagovornik je stranki pojasnil, da iz njene predstavitve ni razvidnih dejstev, ki bi upravičevala domnevo, da so jo navedene institucije kot starša mladoletnih otrok spolno diskriminirale. Zagovornik je ocenil, da je stranka prehitro posplošila ravnanje institucij na domnevo o splošni diskriminaciji očetov, ob tem pa predstavila premalo konkretnih podatkov, ki bi takšno domnevo lahko potrjevali. Glede posameznih institucij in ravnanj njihovih uslužbencev, ki so lahko v kakšnih primerih tudi strokovno neustrezna, pa Zagovornik nima pristojnosti ([0702-255/2021](#)).

Privilegirana obravnava delavk z otroki, mlajšimi od treh let, ni diskriminacija

Zagovornik je prejel zaprosilo za mnenje glede diskriminatornosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Posameznik je navedel, da je bil odpuščen iz poslovnih razlogov, čeprav ima otroka, starega manj kot tri leta. Opozoril je, da kolektivna pogodba pred prenehanjem delovnega razmerja ščiti zgolj matere, ki imajo otroke do tretjega leta starosti. Zanimalo ga je, ali gre za diskriminacijo po spolu. Zagovornik je stranki pojasnil, da imata delovnoppravna in socialnovarstvena ureditev vrsto določb, ki v ugodnejši položaj postavljajo matere oziroma jim omogočajo posebno varstvo. Tvrstne določbe, ki urejajo posebno varstvo, ne pomenijo nujno diskriminacije moških, temveč dajejo določene ugodnosti ženskam, ugodnosti pa morajo biti razumno utemeljene in ne smejo presegati obsega, ki ga upravičuje razlog, zaradi katerega so dane. Tudi Ustavno sodišče je zavzelo stališče, da je dopustno razlikovanje po spolu, ki služi vzpostavljanju dejanske enakosti (enakopravnosti) med spoloma tam, kjer sicer obstajajo objektivne biološke ali funkcionalne razlike med njima. Zagovornik je stranki pojasnil, da je posebno varstvo mater z majhnimi otroki upravičeno, dokler študije in analize potrjujejo dejanski razkorak med moškimi in ženskami pri skrbi za otroke ([0702-5/2022](#)).

Ali je izključevanje moških iz aktivnosti, namenjenih spodbujanju udeležbe žensk v podjetništvu, diskriminacija?

Zagovornik je prejel dopis posameznika, ki je zatrjeval diskriminacijo moških v zvezi z brezplačnim svetovanjem, namenjenem podjetnicam, s predavanji za podjetnice in s projektom za povezovanje strokovnjakinj. Navedel je, da ni potrebe po izključevanju moških na tem področju. Zagovornik je stranki odgovoril, da po njegovi preliminarni oceni takšne aktivnosti zapolnjujejo vrzel med spoloma, ki je na področju podjetništva posebej izrazita. Posameznik se na Zagovornikovo pojasnilo ni več odzval ([0702-63/2022](#)).

1.5 Izobraževanje in ozaveščanje glede osebne okoliščine spola

Predstavitev priporočil na področju preprečevanja diskriminacije in neenakosti

Predstavnica Zagovornika se je 30. marca 2022 udeležila spletne predstavitve priporočil mladim na področju preprečevanja diskriminacije in neenakosti v organizaciji kolektiva Rdeče zore. Priporočila so nastala v okviru evropskega projekta na podlagi spletnega vprašalnika, v katerem so predvsem mlade ženske in LGBTIQ+ osebe odgovarjale na vprašanja o zaznanih stereotipih in neenakosti med spoli, o pravicah ranljivih družbenih skupin in mladim z manj priložnostmi. Priporočila se nanašajo na področja reprezentacije v medijih in sovražnega govora, področja dela in zaposlovanja ter področja dela javnih institucij. Predstavnica Zagovornika je predstavila pristojnosti Zagovornika in možnosti za pomoč osebam, ki menijo, da so bile diskriminirane.

Delavnica za ženske z migrantsko izkušnjo

Predstavnici Zagovornika sta se 12. aprila 2022 udeležili dvournega spletnega srečanja, namenjenega ozaveščanju žensk z migrantsko izkušnjo, ki ga je organiziralo Društvo Odnos. Skupini desetih priseljenk, pretežno z območja nekdanje Jugoslavije, Kazahstana, Rusije in Ukrajine, sta predstavili pristojnosti Zagovornika ter načine, kako jim lahko pomaga kadar menijo, da so diskriminirane. Poudarili sta svetovalno funkcijo Zagovornika in predstavili nekaj konkretnih primerov ugotavljanja diskriminacije zaradi osebnih okoliščin spola, rase in vere. V zaključni diskusiji so udeleženske delile osebne izkušnje z doživljanjem diskriminacije na področju zaposlovanja zaradi nošnje naglavne rute ter pri najemu stanovanja na prostem trgu zaradi narodnosti. Opozorile so tudi na novo zaznano »rusofobijo« v javnem prostoru ter na primere zapiranja bančnih računov ruskim državljanom, živečim v Sloveniji.